

Anotace rozsudku ze dne 19. prosince 2013 ve věci č. 26540/08 – Rosin proti Estonsku

Senát první sekce Soudu většinou pěti hlasů proti dvěma rozhodl, že došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces [čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy] tím, že jeho odsouzení za pohlavní zneužití dvou nezletilých chlapců bylo v rozhodující míře založeno na audiovizuálním záznamu výpovědi jedné z obětí pořízeném v průběhu přípravného řízení, aniž by byla obhajobě dána příležitost klást v průběhu výslechu oběti otázky.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel byl obviněn z pohlavního zneužití dvou nezletilých chlapců V. a K. (11 a 17 let). Starší z chlapců vypověděl, že si není schopen vybavit, co přesně se předmětného večera odehrálo, neboť byl opilý, v důsledku čehož následně usnul. K. dále uvedl, že když se ráno chlapci vzbudili, zjistili, že jsou oba nazí a že jejich spodní prádlo chybí. Zároveň prozradil, že když se optal V. na uplynulou noc, ten mu odpověděl, že je jejich hostitel v průběhu večera svlékl a orálně zneužil. O výslechu V., který se odehrál v přípravném řízení pod vedením vyšetřovatele a za přítomnosti dětského psychologa, byl pořízen audiovizuální záznam. Jeho výpověď potvrdila, že oba nezletilí chlapci popíjeli se stěžovatelem alkohol, a když byli silně podnapilí, svlékl je a zneužil. Stěžovatel se ke skutkovým okolnostem vyjádřil v tom duchu, že s ohledem na množství alkoholu, který osudného večera požil, není schopen potvrdit ani vyvrátit, zda se dopustil činu, který je mu kladen za vinu. Ačkoliv byl V. na počátku hlavního líčení přítomen v jednacím síni, soud souhlasil s návrhem státního zástupce, aby bylo s ohledem na jeho věk a prožité trauma řízení vedeno v jeho nepřítomnosti, tj. bez provedení výslechu, který lze pro účely řízení nahradit záznamem jeho výpovědi, který byl pořízen v přípravném řízení. Proti tomuto postupu obhajoba nevznesla žádné námítky. V červenci 2006 byl stěžovatel shledán vinným ze spáchání popsáního trestného činu a odsouzen k trestu odnětí svobody nepodmíněně v délce sedmi let. Stěžovatel podal prostřednictvím svého obhájce odvolání, v němž poukazoval zejména na skutečnost, že jeho odsouzení je založeno výhradně na záznamu výpovědi poškozeného V., aniž by bylo zachováno právo obhajoby klást svědku otázky a zpochybnit tak jeho výpověď. Jelikož odvolací soud potvrdil závěry soudu prvního stupně, obrátil se stěžovatel se stejnými argumenty na Nejvyšší soud. Ten uznal oprávněnost jeho námitek, neboť nezpůsobilost nezletilého vypovídat v hlavním líčení nebyla zjištěna na základě znaleckého posudku. Po kasačním zásahu Nejvyššího soudu tedy soud prvního stupně ustanovil znalce, aby posoudil, zda je V. schopen v rámci trestního řízení opětovně vypovídat a čelit případným otázkám obhajoby. Znalec dospěl k závěru, že by duševní vývoj nezletilého mohl být zásadním způsobem negativně ovlivněn, pokud by byl nucen opětovně vypovídat o předmětných událostech. Žádost stěžovatele o předvolání V. k výpovědi v hlavním líčení tak byla zamítnuta. V únoru 2008 soud stěžovatele opět shledal vinným z trestného činu pohlavního zneužití nezletilé osoby. Rozsudek byl v odvolacím řízení potvrzen. Nejvyšší soud dovolání stěžovatele odmítl.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

V řízení před Soudem stěžovatel tvrdil, že popsáním postupem došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy, neboť mu nebylo umožněno klást otázky svědku, na jehož výpovědi pořízené v rámci přípravného řízení bylo v rozhodující míře založeno jeho odsouzení.

Soud předně připomněl, že připuštění výpovědi pořízené v přípravném řízení policejním orgánem jako důkazu v následném trestním řízení před soudem není samo o sobě v rozporu s ustanoveními Úmluvy, pokud jsou zachována procesní práva obhajoby (viz *Saïdi proti*

Francii, č. 14647/89, rozsudek ze dne 20. září 1993, § 43), a to tím spíše, pokud je přijetím takových opatření sledován cíl spočívající v ochraně dětských obětí pohlavního zneužívání. Soud tedy uznal, že v projednávaném případě byl dán rozumný důvod k tomu, aby byl záznam o výpovědi V. pořízený v přípravném řízení připuštěn jako důkazní prostředek namísto jeho výslechu v hlavním líčení (srov. *Al-Khawaja a Tahery*, č. 26766/05 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011, § 120).

V dalším kroku se Soud zabýval otázkou, zda byla výpověď V. výlučným nebo rozhodujícím důkazním prostředkem k odsouzení stěžovatele. Soud sice uznal, že v hlavním líčení byla vyslechnuta celá řada dalších osob, včetně K. a matky a bratra nezletilého V., nicméně seznal, že jejich svědectví jsou na rozdíl od výpovědi V. pouze důkazy nepřímo prokazujícími tvrzené skutečnosti. Za přímý důkaz nelze dle Soudu považovat ani výpověď K., jelikož tento si nebyl schopen vybavit události rozhodného večera, neboť jak uvedl, byl opilý a usnul. Soud tedy k této otázce uzavřel, že výpověď V. byla rozhodujícím důkazním prostředkem k odsouzení stěžovatele, a proto je třeba v dalším kroku zkoumat, zda byla přijata dostatečná opatření, včetně procesních záruk, která by vyvážila omezení práv obhajoby a umožnila jí tak spravedlivé a řádné posouzení věrohodnosti svědka a pravdivosti jeho tvrzení.

V této souvislosti Soud poukázal na skutečnost, že výslech V. v přípravném řízení byl proveden s příslibem, že pokud bude nezletilý nyní vypovídat, nebude již opětovně na události, které se staly rozhodného večera, nikdy tázán. Je tedy patrné, že vyšetřující orgány, aniž by v té době disponovaly znaleckým posudkem, *a priori* počítaly s tím, že V. nebude vyslechnut soudem v hlavním líčení. Je sice pravdou, že po kasačním zásahu Nejvyššího soudu zadal soud prvního stupně vypracování znaleckého posudku, který lze obecně považovat za záruku proti svévolnému odmítnutí předvolat svědky k výpovědi v hlavním líčení, s přihlédnutím k celkovým okolnostem případu však dle Soudu není takové opatření postačující. Je totiž zjevné, že v daném stádiu řízení již nebylo možné napravit pochybení vyšetřujících orgánů, v jehož důsledku obhajoba ztratila příležitost klást údajné oběti otázky. S ohledem na význam výpovědi V. pro určení trestní odpovědnosti stěžovatele dle názoru Soud nebyla práva obhajoby šetřena v požadovaném rozsahu.

V tomto kontextu Soud vyjádřil pochybnost, zda by případné další otázky položené obhajobou prostřednictvím vyšetřovatele či přítomného dětského psychologa při výslechu v přípravném řízení nutně způsobily zhoršení utrpení nezletilého. Soud zde zdůraznil, že výše uvedené neznamena, že by v obdobných případech bylo vhodné provádět konfrontaci oběti a stěžovatele či podrobit nezletilého křížovému výslechu. Rozhodující v těchto případech je posouzení, zda bylo možné, aby obviněný, a to prostřednictvím svého obhájce, policejního vyšetřovatele či dětského psychologa, mohl oběti klást otázky, a to pod kontrolou vyšetřovacích orgánů a způsobem, který by se nijak podstatně nelišil od výslechu, který byl tak jako tak vyšetřujícími orgány proveden.

Jelikož tato možnost stěžovateli nebyla umožněna, nebyla přijata dostatečná vyvažující opatření práv obhajoby a došlo k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

(iii) Společné odlišné stanovisko

Svůj nesouhlas se závěry většiny senátu vyjádřili soudkyně Lazarová Trajkovská a soudce Sicilianos. Dle jejich mínění byla omezení práv obhajoby adekvátně vyvážena. Tito soudci upozornili na skutečnost, že záznam o výslechu nezletilého byl přehrán v rámci hlavního líčení. Stěžovatel tak měl možnost reagovat na vyjádření nezletilého, posoudit, jakým způsobem byl výslech veden, jakož i zpochybnit věrohodnost svědka a pravdivost jeho tvrzení. Stěžovatel navíc nedal v přípravném řízení najevo úmysl klást nezletilému při výslechu otázky. Ačkoliv byl chlapec přítomen při zahájení hlavního líčení, stěžovatel rovněž nenamítal, že bude zkrácen na svých právech, pokud bude rozhodnuto o upuštění od výslechu chlapce v rámci hlavního líčení. Jmenovaní soudci také připomněli, že stěžovatel v řízení dvakrát částečně přiznal svoji vinu, když vyjádřil lítost nad tím, že pohlavně zneužil jedenáctiletého chlapce.